

“ВАКИЛЛИК ҲОКИМИЯТИ” ФЕНОМЕНИ ВА УНИНГ ИЖТИМОИЙ-**ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ****Рахмонов Шерзод Толибович**

Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

**ФЕНОМЕН ПРЕДСТАВИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ И ЕГО СОЦИАЛЬНО-
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ****Рахмонов Шерзод Толибович**

Доктор философии (PhD) по педагогическим наукам

**THE PHENOMENON OF REPRESENTATIVE POWER AND ITS SOCIO-
PHILOSOPHICAL ANALYSIS****Rakhmonov Sherzod Tolibovich**

Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Annotatsiya Ушбу мақолада вакиллик ҳокимияти феномени фалсафий ва ижтимоий нуқтаи назардан чуқур таҳлил қилинади. Тадқиқотда вакиллик ҳокимиятининг моҳияти, унинг демократик бошқарув тизимидаги ўрни ва жамият билан ўзаро муносабатлари ёритиб берилган. Шунингдек, мазкур институтнинг легитимлик асослари, делегация ва мандат назариялари, ҳамда сиёсий иштирок билан боғлиқ жиҳатлари кўриб чиқилган. Қиёсий таҳлил орқали турли давлатларда вакиллик ҳокимияти шакллари ўрганилиб, Ўзбекистонда ушбу тизимнинг трансформация жараёнлари таҳлил қилинган. Тадқиқот натижалари вакиллик ҳокимиятининг самарадорлиги фуқаролик жамияти ривожига, сиёсий маданият ва институционал ислохотлар билан узвий боғлиқ эканлигини кўрсатади.

Kalit soʻzlar: вакиллик ҳокимияти, демократия, легитимлик, делегация, мандат, сиёсий иштирок, фуқаролик жамияти, парламент, трансформация, глобаллашув

Аннотация: В данной статье феномен представительной власти анализируется с философской и социальной точек зрения. В исследовании раскрываются сущность представительной власти, её место в системе демократического управления и

взаимодействие с обществом. Также рассматриваются основы легитимности данного института, теории делегации и мандата, а также аспекты, связанные с политическим участием. На основе сравнительного анализа изучаются формы представительной власти в различных странах, а также анализируются процессы трансформации данной системы в Узбекистане. Результаты исследования показывают, что эффективность представительной власти тесно связана с развитием гражданского общества, уровнем политической культуры и институциональными реформами.

Ключевые слова: представительная власть, демократия, легитимность, делегация, мандат, политическое участие, гражданское общество, парламент, трансформация, глобализация.

Abstract: This article analyzes the phenomenon of representative power from philosophical and social perspectives. The study reveals the essence of representative power, its role in the system of democratic governance, and its interaction with society. It also examines the foundations of legitimacy of this institution, the theories of delegation and mandate, as well as aspects related to political participation. Through a comparative analysis, the forms of representative power in different countries are explored, and the processes of transformation of this system in Uzbekistan are analyzed. The results of the study show that the effectiveness of representative power is closely linked to the development of civil society, the level of political culture, and institutional reforms.

Keywords: representative power, democracy, legitimacy, delegation, mandate, political participation, civil society, parliament, transformation, globalization

Кириш. “Вакиллик ҳокимияти” давлат бошқаруви тизимининг энг муҳим ва мураккаб таркибий қисмларидан бири сифатида қаралади. У жамиятда ҳокимиятни амалга оширишнинг демократик шакли бўлиб, халқ иродасини ифода этиш, уни институционал шаклга келтириш ва давлат бошқарувида татбиқ этиш механизмларини ўз ичига олади. Фалсафий нуқтаи назардан, вакиллик ҳокимияти инсон ва жамият ўртасидаги муносабатларнинг алоҳида шакли бўлиб, у ерда шахс ўз иродасини бевосита эмас, балки сайланган вакиллар орқали амалга оширади. Шу

жиҳатдан, у “бевосита демократия” ва “ваколатли демократия” ўртасидаги диалектик боғлиқликни намоён қилади.

Амалиётда вакиллик ҳокимияти турли мамлакатларда турлича шаклларда намоён бўлади. Парламент тизими ривожланган давлатларда вакиллик ҳокимияти юқори даражада институционаллашган. Бу ерда қонун чиқарувчи органлар мустақил фаолият юритади ва ижро ҳокимиятини назорат қилади. Бошқа томондан, ривожланаётган мамлакатларда бу тизим ҳали шаклланиш босқичида бўлиб, институционал муаммолар мавжуд бўлиши мумкин.

Ўзбекистон мисолида ҳам вакиллик ҳокимиятининг трансформацияси кузатилмоқда. Мустақилликдан сўнг мамлакатда демократик институтларни шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилди. Хусусан, Олий Мажлис ва маҳаллий Кенгашлар фаолиятини такомиллаштириш орқали халқ ва давлат ўртасидаги алоқалар мустаҳкамланди. Бу жараёнда сайлов тизимини такомиллаштириш, депутатларнинг масъулиятини ошириш ва жамоатчилик назоратини кучайтириш каби чора-тадбирлар муҳим аҳамият касб этди. Шу билан бирга, вакиллик ҳокимиятининг самарадорлиги кўп жиҳатдан фуқаролик жамияти ривожини билан боғлиқ. Агар жамиятда фаол фуқаролик позицияси мавжуд бўлса, вакиллик органлари ҳам самарали фаолият юритади. Акс ҳолда, улар формал институтга айланиб қолиши мумкин. Шу боис, мазкур феноменни таҳлил қилишда ижтимоий омилларни ҳам ҳисобга олиш муҳимдир.

Вакиллик ҳокимиятининг марказий муаммоларидан бири – “вакил ва сайловчи” ўртасидаги муносабатлардир. Бу муносабатлар фалсафий таҳлилда “делегация” ва “мандат” тушунчалари орқали изоҳланади. Делегация назариясига кўра, депутатлар сайловчиларнинг аниқ топшириқларини бажарувчи шахслар сифатида қаралади. Мандат назарияси эса уларга муайян мустақиллик беради, яъни вакиллар ўз билим ва тажрибаларига таяниб қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга бўладилар. Замонавий демократияларда ушбу икки ёндашувнинг муайян уйғунлиги кузатилади.

Методология. Вакиллик ҳокимиятининг илмий-назарий асосларида “легитимлик” тушунчаси алоҳида ўрин тутди. Немис олими Макс Вебер

легитимликни ҳокимиятнинг қонунийлиги ва жамият томонидан қабул қилиниши сифатида изоҳлайди. У уч турдаги легитимликни ажратади: анъанавий, харизматик ва ҳуқуқий-рационал. Вакиллик ҳокимияти асосан ҳуқуқий-рационал легитимликка таянади, чунки у қонунлар ва демократик процедуралар асосида шаклланади.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ҳақида гапириб, бу борадаги вазифаларни белгилар эканлар: “Кучли парламент ва халқ вакиллик органлари – Янги Ўзбекистоннинг таянчидир”¹, - деб таъкидлаган эдилар.

Асосий қисм. Вакиллик ҳокимиятини таҳлил қилишда қиёсий усул ҳам муҳим аҳамиятга эга. Турли мамлакатлардаги вакиллик институтларини таққослаш орқали уларнинг умумий ва ўзига хос жиҳатларини аниқлаш мумкин. United Kingdomда парламент монархияси шаклидаги вакиллик ҳокимияти мавжуд бўлиб, у узоқ тарихий анъаналарга эга. Бу ерда парламентнинг икки палатали тизими (Лордлар палатаси ва Жамоатлар палатаси) жамиятнинг турли қатламлари манфаатларини ифода этади. Шу билан бирга, United Statesда федерал тизим асосида икки палатали Конгресс фаолият юритади ва у штатлар ҳамда аҳоли манфаатларини бир вақтнинг ўзида ифода этади.

Вакиллик ҳокимиятининг амалий аҳамияти унинг функциялари орқали намоён бўлади.	Биринчидан, у қонун чиқариш функциясини бажаради. Бу жараёнда жамият эҳтиёжлари ҳуқуқий нормаларга айлантирилади.
	Иккинчидан, назорат функцияси орқали ижро ҳокимияти фаолияти устидан қўзғатув олиб борилади.
	Учинчидан, коммуникацион функция орқали фуқаролар ва давлат ўртасида алоқа таъминланади.

Депутатлар сайловчилар билан учрашувлар ўтказиб, уларнинг муаммоларини ўрганадилар ва тегишли органларга етказадилар. Шу ўринда, вакиллик ҳокимиятининг трансформацияси масаласига ҳам эътибор қаратиш зарур. Замонавий глобаллашув шароитида бу институт янги чақириқлар ва вазифаларга дуч келмоқда. Ахборот технологияларининг ривожланиши, ижтимоий тармоқларнинг

¹ Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. 2023 й. -Б-80.

кенг тарқалиши фуқароларнинг сиёсий фаоллигини оширмоқда. Бу эса вакиллик ҳокимиятидан янада очиқлик ва ҳисобдорликни талаб қилади. Онлайн петициялар, электрон сайлов тизимлари ва рақамли платформалар орқали фуқаролар давлат бошқарувида бевосита иштирок эта бошладилар.

Ўзбекистонда ҳам ушбу жараёнлар аста-секинлик билан амалга оширилмоқда. Хусусан, электрон ҳукумат тизимининг жорий этилиши, парламент ва маҳаллий кенгашлар фаолиятининг очиқлигини таъминлашга қаратилган ислохотлар вакиллик ҳокимиятининг замонавийлашувига хизмат қилмоқда. Бу эса фуқароларнинг давлатга бўлган ишончини оширишда муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Шу билан бирга, вакиллик ҳокимиятининг самарали фаолият юритиши учун муайян шарт-шароитлар зарур. Улар қаторига қонунийлик, шаффофлик, ҳисобдорлик ва профессионаллик киради. Агар ушбу тамойиллар таъминланмаса, вакиллик органлари ўз функцияларини тўлиқ бажара олмайди. Коррупция ёки манфаатлар тўқнашуви ҳолатлари мазкур институтнинг самарадорлигини пасайтиради. Фалсафий жиҳатдан қараганда, вакиллик ҳокимияти инсон эркинлиги ва масъулияти ўртасидаги мувозанатни таъминлашга қаратилган. Бир томондан, у фуқароларга давлат бошқарувида иштирок этиш имконини беради. Иккинчи томондан, улар ўз танловлари учун масъулиятни ҳам ўз зиммаларига оладилар. Шу маънода, вакиллик ҳокимияти демократиянинг амалий ифодаси сифатида намоён бўлади.

Вакиллик ҳокимияти феномени таҳлилини янада чуқурлаштириш учун унинг ички тузилмавий элементлари ва уларнинг ўзаро боғлиқлигини кўриб чиқиш муҳимдир. Бу ерда вакиллик институтининг субъектлари, объектлари ва улар ўртасидаги муносабатлар тизими алоҳида аҳамият касб этади. Субъект сифатида, аввало, фуқаролар (сайловчилар) ва улар томонидан сайланган вакиллар (депутатлар) намоён бўлади. Объект эса жамият манфаатлари, ижтимоий эҳтиёжлар ва сиёсий қарорлар жараёнидир. Ушбу муносабатлар тизимидаги уйғунлик ва мувозанат вакиллик ҳокимиятининг самарадорлигини белгилайди. Илмий-назарий жиҳатдан, вакиллик ҳокимиятини таҳлил қилишда “сиёсий иштирок” тушунчаси

хам муҳим ўрин тутати. Сиёсий иштирок фуқароларнинг давлат бошқарувида бевосита ёки билвосита иштирок этиш шакллари қамраб олади. Бу жараён сайловларда қатнашиш, жамоатчилик муҳокамаларида иштирок этиш, сиёсий партиялар фаолиятига қўшилиш каби кўринишларда намоён бўлади. Вакиллик ҳокимияти айнан шу иштирокни институционаллаштириш воситаси сифатида хизмат қилади. Яъни, фуқароларнинг индивидуал иродаси умумий сиёсий қарорларга айлантирилади.

Фалсафий нуқтаи назардан, бу жараён “умумий ирода” концепцияси билан боғлиқ бўлиб, уни Жан-Жак Руссо² илгари сурган. Унинг фикрича, жамиятдаги барча шахсий манфаатлар муайян бир нуқтада умумий манфаатга айланиши керак. Вакиллик ҳокимияти ана шу умумий иродани шакллантириш ва амалга ошириш механизми сифатида қаралади. Бироқ амалиётда бу жараён ҳар доим ҳам осон кечмайди, чунки турли ижтимоий гуруҳлар манфаатлари ўртасида зиддиятлар мавжуд бўлади. Шу нуқтаи назардан, вакиллик ҳокимиятининг яна бир муҳим жиҳати манфаатлар мувозанатини таъминлашдир. Бу ерда сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари ва фуқаролик жамияти институтлари муҳим роль ўйнайди. Улар турли гуруҳлар манфаатларини ифода этиб, уларни давлат сиёсатини шакллантириш жараёнига олиб қиради. Масалан, иқтисодий, ижтимоий ёки экологик масалалар бўйича турли қарашлар парламент муҳокамаларида тўқнашади ва натижада компромисс қарорлар қабул қилинади.

Методологик жиҳатдан, вакиллик ҳокимиятини таҳлил қилишда тарихий ёндашув ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу ёндашув орқали мазкур институтнинг шаклланиш ва ривожланиш босқичлари ўрганилади. Масалан, ўрта асрларда вакиллик элементлари асосан табақавий йиғинлар шаклида намоён бўлган бўлса, янги даврда улар замонавий парламент тизимига айланди. Бу жараён саноат инқилоби, буржуазиянинг шаклланиши ва демократик ғояларнинг ривожланиши билан боғлиқ. Замонавий даврда эса вакиллик ҳокимияти янги сифат босқичига

² Ж.-Ж. Руссо: Pro et Contra [Идеи Жан-Жака Руссо в восприятии и оценке русских мыслителей и исследователей (1752—1917). Антология] / Составители: А. А. Златопольская и др. — СПб.: Издательство [ПХГА](#), 2005. — 798 с. — [ISBN 5-88812-220-3](#).

кўтарилмоқда. Ахборот жамияти шароитида фуқароларнинг сиёсий онги ва фаоллиги ортмоқда. Бу эса вакиллик институтларидан янада юқори даражадаги самарадорликни талаб қилади.

Ўзбекистон шароитида ҳам мазкур тенденциялар кузатилмоқда. Сўнгги йилларда амалга оширилаётган ислохотлар доирасида маҳаллий вакиллик органлари – халқ депутатлари кенгашларининг роли оширилмоқда. Улар ҳудудий ривожланиш масалаларини ҳал этишда, маҳаллий бюджетларни шакллантиришда ва ижро ҳокимияти фаолиятини назорат қилишда фаол иштирок этмоқдалар. Бу эса вакиллик ҳокимиятининг амалиётдаги аҳамиятини янада оширади. Шу билан бирга, вакиллик ҳокимиятининг ривожланиши муайян муаммолар билан ҳам боғлиқ. Улар қаторига сайловчилар фаоллигининг пастлиги, депутатлар ва аҳоли ўртасидаги алоқанинг етарли эмаслиги, айрим ҳолларда формализмнинг устунлиги каби омилларни киритиш мумкин.

Бу муаммоларни ҳал этиш учун сиёсий маданиятни ошириш, фуқаролик жамиятини ривожлантириш ва давлат бошқарувида очиқликни таъминлаш муҳимдир. Фалсафий жиҳатдан, вакиллик ҳокимияти доимо ҳаракатда бўлган, ўзгарувчан феномен сифатида қаралади. У жамият тараққиёти билан бирга ривожланиб боради ва янги мазмун касб этади. Шу маънода, унинг таҳлили фақат назарий эмас, балки амалий аҳамиятга ҳам эга бўлиб, давлат бошқарувини такомиллаштиришда муҳим илмий асос бўлиб хизмат қилади.

Вакиллик ҳокимияти феноменини янада кенгроқ фалсафий таҳлил қилишда унинг қадриятлар тизими билан боғлиқ жиҳатларига алоҳида эътибор қаратиш лозим. Чунки ҳар қандай сиёсий институт, жумладан вакиллик ҳокимияти ҳам муайян ижтимоий қадриятлар асосида шаклланади ва ривожланади. Бу ерда адолат, тенглик, эркинлик, қонунийлик ва масъулият каби умуминсоний қадриятлар асосий ўринни эгаллайди. Вакиллик ҳокимияти айнан шу қадриятларни амалий ҳаётга татбиқ этиш механизми сифатида намоён бўлади. Адолат категорияси нуқтаи назаридан қаралганда, вакиллик ҳокимияти жамиятда ресурслар ва имкониятларнинг тенг тақсимланишини таъминлашга хизмат қилади. Парламент

орқали қабул қилинадиган қонунлар турли ижтимоий қатламлар манфаатларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилади. Бу эса ижтимоий адолатни таъминлашга қаратилган муҳим механизм ҳисобланади. Агар вакиллик ҳокимияти адолат принципларига амал қилмаса, жамиятда норозилик ва ижтимоий зиддиятлар кучайиши мумкин.

Эркинлик категорияси билан боғлиқ ҳолда, вакиллик ҳокимияти фуқароларга ўз фикрларини эркин ифода этиш ва давлат бошқарувида иштирок этиш имконини беради. Бу ерда сўз эркинлиги, сиёсий плюрализм ва сайлов эркинлиги каби тамойиллар муҳим аҳамият касб этади. Кўппартиявийлик тизими фуқароларга турли сиёсий кучлар орасидан танлов қилиш имконини беради. Бу эса вакиллик ҳокимиятининг ҳақиқий демократик моҳиятини таъминлайди. Вакиллик ҳокимиятининг фалсафий таҳлилида “масъулият” тушунчаси ҳам муҳим ўрин тутди. Вакиллар фақат ҳуқуқларга эмас, балки катта масъулиятга ҳам эгадирлар. Улар қабул қилаётган қарорлар бутун жамият ҳаётига таъсир кўрсатади. Шу боис, уларнинг фаолияти доимий равишда жамоатчилик назорати остида бўлиши керак.

Илмий-назарий жиҳатдан, вакиллик ҳокимиятининг яна бир муҳим асоси – “плюрализм” тамойилидир. Плюрализм жамиятда турли фикрлар ва қарашларнинг мавжудлигини тан олиш ва уларни ҳурмат қилишни англатади. Бу тамойил вакиллик органлари фаолиятида яққол намоён бўлади. Масалан, парламентда турли сиёсий партиялар вакиллари ўзаро баҳс-мунозара олиб бориб, энг мақбул қарорларни ишлаб чиқадилад. Бу жараён демократиянинг муҳим белгиси ҳисобланади. Методологик нуқтаи назардан, вакиллик ҳокимиятини таҳлил қилишда норматив ва эмпирик ёндашувларни уйғунлаштириш зарур.

Норматив ёндашув идеал моделларни, яъни қандай бўлиши кераклигини ўрганса, эмпирик ёндашув амалда қандай эканлигини таҳлил қилади. Масалан, қонунларда белгиланган демократик тамойиллар амалда қай даражада рўёбга чиқарилаётгани эмпирик тадқиқотлар орқали аниқланади. Замонавий шароитда вакиллик ҳокимиятининг ривожланишига таъсир кўрсатаётган омиллардан бири – глобаллашувдир. Глобаллашув натижасида давлатлар ўртасидаги ўзаро боғлиқлик

кучаймоқда, халқаро ташкилотлар роли ортмоқда. Бу эса миллий вакиллик институтларига ҳам таъсир кўрсатади. Масалан, халқаро стандартлар ва тажрибалар миллий парламентлар фаолиятига жорий этилмоқда.

Ўзбекистон мисолида ҳам бу жараёнларни кузатиш мумкин. Мамлакатда амалга оширилаётган ислохотлар доирасида парламент ва маҳаллий кенгашлар фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган қонунлар қабул қилинмоқда. Халқаро ҳамкорлик доирасида бошқа давлатлар тажрибаси ўрганилмоқда ва миллий шароитга мослаштирилмоқда. Бу эса вакиллик ҳокимиятининг сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилишига хизмат қилмоқда. Вакиллик ҳокимиятининг келажақдаги ривожланиш истиқболлари ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ахборот технологиялари, сунъий интеллект ва рақамли бошқарув тизимлари ушбу институтнинг шакли ва мазмунига таъсир кўрсатиши мумкин. Электрон парламент, онлайн овоз бериш тизимлари ва рақамли мулоқот платформалари вакиллик жараёнини янада шаффоф ва самарали қилиши мумкин.

Фалсафий жиҳатдан қараганда, вакиллик ҳокимияти доимо жамият эҳтиёжлари ва талабларига мос равишда ўзгариб борадиган динамик тизимдир. Унинг муваффақияти эса фақат ҳуқуқий асосларга эмас, балки жамиятнинг сиёсий маданияти, фуқаролар фаоллиги ва давлат институтларининг самарадорлигига ҳам боғлиқ. Шу маънода, мазкур феномени чуқур илмий таҳлил қилиш давлат бошқарувини такомиллаштириш ва демократик тараққиётни таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Вакиллик ҳокимияти феноменини янада теранроқ англаш учун унинг функционал-амалий механизмлари билан бир қаторда, онтологик ва гносеологик асосларини ҳам таҳлил қилиш мақсадга мувофиқдир. Онтологик жиҳатдан, вакиллик ҳокимияти ижтимоий воқеликнинг бир шакли сифатида намоён бўлади, яъни у жамиятдаги реал муносабатлар, манфаатлар ва эҳтиёжлардан келиб чиқади. Бу ҳолатда вакиллик ҳокимияти “сунъий яратилган институт” эмас, балки жамият тараққиётининг табиий натижаси сифатида қаралади. Чунки инсонлар кўпчилик

бўлиб яшайдиган ҳар қандай жамиятда манфаатларни мувофиқлаштириш ва бошқарувни ташкил этиш зарурати юзага келади.

Гносеологик нуқтаи назардан эса, вакиллик ҳокимияти билим ва ахборот алмашинуви жараёни билан узвий боғлиқ. Яъни, вакиллар фақатгина қарор қабул қилувчи субъектлар эмас, балки жамиятдаги турли ахборотларни йиғувчи, таҳлил қилувчи ва уларни умумлаштирувчи субъектлар сифатида ҳам намоён бўладилар. Масалан, депутатлар ўз сайлов округларидаги аҳоли муаммоларини ўрганиб, уларни парламент муҳокамаларига олиб чиқадиладар. Бу жараёнда индивидуал билимлар умумий сиёсий қарорларга айлантирилади.

Бу ўринда билим ва ҳокимият ўртасидаги боғлиқлик масаласи ҳам долзарбдир. Француз файласуфи Мишел Фуасулт³ таълимотига кўра, ҳокимият ва билим бир-бирини тўлдирувчи категориялар ҳисобланади. Вакиллик ҳокимиятида ҳам бу боғлиқлик яққол кўринади: кимда кўпроқ ахборот ва таҳлил имконияти бўлса, у сиёсий қарорларга кўпроқ таъсир кўрсатади. Шу сабабли, замонавий шароитда ахборотга эгалик қилиш ва уни самарали қўллаш вакиллик органлари фаолиятининг муҳим жиҳатига айланмоқда. Вакиллик ҳокимиятининг ижтимоий-фалсафий таҳлилида унинг коммуникатив табиатига ҳам эътибор қаратиш лозим. Немис файласуфи Юрген Хабермас “коммуникатив ҳаракат назарияси”⁴ да жамиятдаги барча муҳим қарорлар мулоқот ва келишув орқали қабул қилиниши кераклигини таъкидлайди. Вакиллик ҳокимияти айнан шундай мулоқот майдонини яратади. Парламент муҳокамалари, жамоатчилик эшитувлари ва сиёсий дебатлар турли фикрларни бирлаштириш ва умумий қарорга келиш имконини беради. Шу нуқтаи назардан, вакиллик ҳокимиятини “мулоқот майдони” сифатида талқин қилиш мумкин. Бу ерда турли ижтимоий гуруҳлар, сиёсий кучлар ва манфаатлар ўзаро таъсирга киришади. Бу жараён баъзан зиддиятли бўлиши мумкин, аммо айнан шу

³ Schrift, Alan D. (2010). "French Nietzscheanism" (PDF). In Schrift, Alan D. (ed.). *Poststructuralism and Critical Theory's Second Generation. The History of Continental Philosophy*. Vol. 6. Durham, UK: Acumen. pp. 19-46. ISBN 978-1-84465-216-7.

⁴ Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность: лекции и интервью. Москва, апр. 1989 г.. — М.: Наука, 1992. — 176 с. — (Философы современного мира: лекции в ин-те философии АН СССР). — ISBN 5-02-008157-4.

зиддиятлар орқали жамият тараққий этади ва янада мукаммал қарорлар қабул қилинади.

Хулоса. Методологик жиҳатдан, вакиллик ҳокимиятини таҳлил қилишда интердисциплинар ёндашув ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бу дегани, мазкур феномени фақат сиёсатшунослик ёки ҳуқуқшунослик доирасида эмас, балки социология, фалсафа, иқтисодиёт ва психология нуқтаи назаридан ҳам ўрганиш зарур. Ўзбекистон шароитида бу каби комплекс ёндашувнинг аҳамияти янада юқори. Чунки мамлакатда амалга оширилаётган ислохотлар нафақат сиёсий, балки ижтимоий ва иқтисодий ўзгаришлар билан ҳам боғлиқ. Маҳаллий вакиллик органлари бу жараёнда фаол иштирок этиб, ҳудудий ривожланиш стратегияларини ишлаб чиқишда ва амалга оширишда муҳим роль ўйнайди. Вакиллик ҳокимиятининг самарадорлигини оширишда кадрлар масаласи ҳам муҳим аҳамиятга эга. Яъни, депутатлар вакиллик фаолиятини самарали амалга ошириш учун юқори билим ва малакага эга бўлиши керак. Бу ерда сиёсий маданият, ҳуқуқий билим ва бошқарув кўникмалари алоҳида аҳамият касб этади. Агар вакиллар профессионал даражада тайёрланмаган бўлса, улар жамият манфаатларини тўлиқ ифода эта олмаслиги мумкин.

Вакиллик ҳокимияти феноменини янада мукаммалроқ очиб беришда унинг легал-институционал асослари билан бир қаторда, маданий ва цивилизацион омиллар билан боғлиқ жиҳатларини ҳам таҳлил қилиш зарур. Чунки ҳар қандай вакиллик тизими муайян жамиятнинг тарихи, маданияти, анъаналари ва ментал хусусиятлари таъсирида шаклланади. Шу маънода, вакиллик ҳокимияти универсал институт бўлиши билан бирга, ҳар бир мамлакатда ўзига хос миллий хусусиятларга ҳам эгадир. Маданий ёндашув нуқтаи назаридан, вакиллик ҳокимияти фуқароларнинг сиёсий маданияти даражаси билан бевосита боғлиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. 2023 й. -Б-80.
2. Ж.-Ж. Руссо: Pro et Contra [Идеи Жан-Жака Руссо в восприятии и оценке русских мыслителей и исследователей (1752—1917). Антология] / Составители:

А. А. Златопольская и др. — СПб.: Издательство РХГА, 2005. — 798 с. — ISBN 5-88812-220-3.

3. Schrift, Alan D. (2010). "French Nietzscheanism" (PDF). In Schrift, Alan D. (ed.). *Poststructuralism and Critical Theory's Second Generation*. The History of Continental Philosophy. Vol. 6. Durham, UK: Acumen. pp. 19–46. ISBN 978-1-84465-216-7.

4. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность: лекции и интервью. Москва, апр. 1989 г.. — М.: Наука, 1992. — 176 с. — (Философы современного мира: лекции в ин-те философии АН СССР). — ISBN 5-02-008157-4.